

Azadiya Ocalani ra kampanya imzeyan
Semedê koploya 9 Citmengi de Serekê PKKî Abdullah Ocalani ser de emayo destpêkerdişi ra, wendoxên Almanayî ra Yewiteya Xendekarên Kurdistanî imza arê danê. Serrede Berlîn, Vîyana, Parîs û şaristanên bînan de... RÛPEL-5

Welat VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o... Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 15 - 10 - 2012 Hewtane HÛMARE: 23 E-mail: welatverroj@gmail.com

BÊ OCALAN NÊBENO!

Destpêka koploya dinyayî ya semedê Ocalan bêro girotişî 9 Citmengî ame lanetkerdiş. Kurdên dinyayî hercayan de azadiya Ocalani ze azadiya xo vînay û ardî ziwan ke bê Ocalan nêbeno

Tirkîya berên şerê dinyayî akerd

RÛPEL / 5

Ceniya spor bikero ciwan manena

RÛPEL / 3

Greva zîndanan resa sînori

RÛPEL / 4

TU 446 ROJAN ŞIKYENÊ

Rayê bifikiryê şima tenê şikyenê zîndanî de 446 rojên zaf xedar odayekê de bimanê? Dewleta Tirkîyayî bi politikayên gemar ya 80 serran, kurdan ser û na gam zî şexsê Ocalani de şarê kurd tecrid keno. Kurdîy weriştê payan ser.

DINYA Û 3 MEYMÛN...

Rayîrberên dewletên dinyayî, semedê berjewendiyên xo yê şexsî, destê înan ra bêro do kurdan bigê payanê xo bin. Ema kurdan ney weş fam kerdo û ney semedî ra zî têkoşîna xo danê û vanê heta Ocalan azad bibo....

SEBRA KURDAN NÊMED

Hinî eyseno ke semedê Ocalani sebra kurdan nêmedo. Hêmê hêzên kurdan û şarê kurdan semedê ke rêberê xo bivînê ra kewtê seferberlikî miyan ke Ocalani bivînê û azad bikerê ra xebatan kenê... RÛPEL / 5

Estanekî û gedeyî

ZERWEŞ ESNAW 7

Aye û jana ay

AYŞE NEWROZ 3

Qezencê ma yê edebîyatî de

Konferanso kî Çewlîg de bi destê TZP-Kurdî de ame viraştene. Qirarê kî amey bî girotene bi heyrantey û mihîmî bî. A roje ra yo ke ma hepisxaneyî de pawenê ke, qerarîy wa bêre ca

SÎNAN SUTPAK*

Bi heme zirardayîşên dagirkeran pîya, çapemenîya azad gamên pey di nêseto. Heta şehî dî zî day. Na helbesta Çapemenîya Azad û şar pîya xelege erjî-yaye vetî beytarî. Enîya xebatkar û şehîdên Çapemenîya Azadî dabirê xo da çimeyê edebîyatê kurdî o dengdayînanê zîwanî ser de xebat kerd û çiyên ke nêbîyê est teber.

Warê zîwanê ma kirmancî de, A. Welat wayîrê mêjûyên de derg û rûmeten o. 'Welatê me' de kî bi kurdî kirmancî benameyê de (hewteyê vejyayê) her humar de rîpelê bi, kirmackî vejyayê. A. Welatî na beştan pawitên berdewam kerd û vero berd. Na verdîşiyayîş cêr de yena vero û berz bîya. Serra 1996 de Ewropa ra Stockholom de, bi nameyê de 'Vate' yî teqa. Çorşmê dormeyê de na kovar de xeylê roşnîvî nuştux û zîwanzanê şardê ma ê darbe zî vînay amey têhetî. Standîzekerdiene da zîwanê ma sero de karên do rûmetnê viraşt. Na 'Grûba Xebtê Vateyî' xebatê xo verdi verdî. 'Kovara Vate' vetîy. Xeyleke embozan xebat da Grûb Vateyî cira sûd girofî. Her humarê Kovara Vateyî de nuştexên newey nuştê newey vijyayê dîk da edebîya de ma ser. Nuştexên ke Kovara Vateyî ser ke, şiroveyên ci de kiş-

OMER SEYDAOGLU*

Serra 1986 de ez hewt serre bîya. O wext, hema newe şiyênê dibistanî. Yeno min vîrîke, bi hoparlorî vatênê! "Hemwelatîyî bi tirkî xeber bidê!" La semedê çina bi çewî fêrnêkerdê.

Ma qet şik nêberdê ser ke, semedê helanişê kurdan o. A şarçeya ke ma tede cuyayê, sey hepisxane bi. Her ca de polês û eskerî ameyên vînayîş.

O wext ra hetanî na gamî, fehm û feraseta raya dewleta tirk çiyekê xo nêwirnayo. 26 serr vîyartîy. La kam Tirkîya de ame sere, hemeyî sey înan verênan, semedê qirkerdişê kurdan kulturê înan qir bikero ra, ci day û çî destê înan de ame se kerdêy û nêday pey xo. 1986 ra pey ra waştê ke bi kişîşan, çimanê kurdan bitsîrî. Pê tersî kurdan kultur û zîwanê xo ra dûrî bivîsnê. La ê vînenê ke kurdî bikiştîşî kultirî û zîwanê xo veranêdanê. Çî kenê se kenê nêşkenê kurdan bîyarê çonganê xo ser. Verê ci zî vatênê kurd çîn ê. Qet qebûl zî nêkerdê.

Ma ewnîyenê tarîx ra ameyîşê

tên kemî menda bivajî. Ey zî na yê; Viynayên aver kewtêne da Kovara Vateyî de rola Têkoşîna Xoser ya şarê kurdî nêameynê zîwan. No babet zaf kemî gêrîya dest. Dîyaleketê têkoşînan da şarî û vijyayên da xo nêardo zîwan.

No mabênde, kovar û rojnameyê newey vejyay. Kowarê Şewçîla di mangan ra finê 'Newepel' pancês rojan ra finê vijyênê. Nê kovaran û rojnameyan de warê raştînuşê zîwanê kirmancî de standîzekerdiş girûba xebatê vejyayê verteyî ya esas geyrêno. Bi vijyayên da nê virdina, dabiranê zîwanê ma kirmackî vêşîrî şarî mîyan de bî vila. Çîhî formatê nînan de, zîwanê ma kirmackî û zîwanê cuyê şarî esas gêrîyay. Na jû hetê wendên û heyranteya raybezên rindek a.

Tepeyî de zî, 15'ê Gulana 2012'î de Roja Roşanê Zîwan de kurdî de, ma rê suprîzê virazya bi û day meymanê wendeyanê ma. Verroj ze pêveka Rojnameya Azadîya Welatî hewte ra finê vijeno. Bi vijyayên da Verrojî ya zîwanê ma kirmancî kîştan wendên û nuştana tewer veşî bî vila.

Bi vijyayên de Verrojî potansiyelê nuştuxanê de kirmackî ê ki hepsxaneyan de manenê zî werdî wedî vijeno beytar. No warê de ez omîd û hevîyanêxo gird û germ tepêşeni kî, Verroj do demên do kilm de bibo rojnameya ro-

janê. Zîwanê ma de omîda vernî ya.

Gelo nê netîcey, nê desvîstenîy bezi yê? Seweta talûke ra reynayên da zîwan de ma nê erziyay besî yê?

Guman û tersê ma nê persan ra dest pêy keno. Seweta kî nê desvîstenî beşînyê. Lazîmo ke xebatî defîneyê mîyan de koyan benameyan û girotenan de rojanenê kombîyayîş panel û konferansî virazê. Vîni nîyo?

Konferanso kî Çewlîg de bi destê TZP-Kurdî de ame viraştene de qirarê kî amey bî girotene bi heyrantey û mihîmî bî. A roje ra tepîya ma ê kî hepisxaneyan de çimên ma yê çapemenîya azad ser o kî, xeberêndo bi ê qeraran girêdaye zengarê goşan de ma bestero û gumananê ma pûç vejo.

Raşt o. Ewro rojewa şar û welat de ma zaf germ a. Her deq xuqê kerdên û bîyayênê newey benêy. Şarê ma timûtim lingan ser de yo. No cehal no cefa no û heme çiy sewatê kultur û bi arizî zîwan de ma yo. Xebata zîwanî ewro roj şarê de ma rê yan mane de xebatî de tewr sereke nêbo nêbeno û sistey qebûl nêbena. Taloqkerdan nê karî tewr qebûl nêbana.

No rîwal ra, mi waşt kî, babet de qeraran de kî konferansê zîwanê ma kirmancî ya ke Çewlîge de ameybî girotene, finahî bîyarê şima nuştux, zîwanzan, mamoste û ronşnîvan de şar de ma ê ercîyayan vîr.

Serkewtene şima desvîstenê şarê de ma yo. Silam û Serkewtiş.

*Hepîsxaneyê Elbîstani

Lejê kurdan

tirkan yê Rohîlatî de beno hezar serr. la kurdî bi hezaran serrano ke ney erdan ser de cuyayê û cuyênê. Verê cu vatîşê bi: "Wa 2 kurdî nêyerê yew ca."

Qey? Çira ke 2 kurdî yenê pêhet bi kurdî qise kenêy. Bi zîwanê xo qalî kenêy. Coka nêverdaynê ke kurdî bêre pêhet. Ameyênê çiyakerdiş. O wext ra heta ney gamî, hîna zî dewamê dewleta tirkan kurdan qebûl nêkenê. Nêverdanê ke kurdî bi zîwanê xo qisan bikerê. La kurdî edî sey 1986'an nîyê. Zaf merdimî semedê zîwanê xo gonîya xo rijnayê. Hîna zî bedelan danê. Nika averşiyayîş esto. Ha lej bi rayîberî ya rayberê şarê ma û livê Azadîya Kurdan ameyo averberdiş.

Senî ke dewlete semedê helanişê kurdan çîyo ke nêkerdo nemendo û kerdo. Dijî nînan zî kurdî zî, semedêke mafê xo bipawê ra, heme kultur û zîwanê xo pawitê. Çî înan dest ra ... kerdêy. Ancîna

zî, eşkerayo ke, semedê Verroja kurdan, no lejî do daha zî berz bikero. Edî dewlete zî zaneno ke, kurdî kurdê verî nîyê. Kurdê verî 1980 nîyê.

Ewro rayerê şarê ma kurdî ke çar peçeyanê walatî de cuyênê. Pêro kerdê yew. Yanê kurdî hîni sey verî parçe parçe nîyê. Bîyê yew parçe û bîyê yew netew. Lejkerdişê kurdan kenêy zî, bîyo yew lejkerdiş. Sazgêh û dezgehên xo virazenê zîwanê xo ser de xebatan kenêy. Tay bo zî xebatanê perwerdeheyî zî danê. Konferansê zîwanî ser de yenê viraştîş. Wa bîyarê zanayîş ke, eke ma zîwanê xo rê wayîr nêvejyê, no erdo ke ma ser de cuyênê, do ma lanet bikero. Ma deyndarê nê erdê bimbarrek ê.

Rayberê şarê ma vano: "Zîwan beden o. Zîwan cografya ya. Zîwan kultur o. Bêre ma wayîrê nîrxanê xo xografya xo û kutirê xo bivejyê."

* Zîdana Çewlîgî

Sadax

Xoser Welat

xoserwelat@gmail.com

Serra 2014'î

Di nê mengêy peyênan û bi taybetî zî dim hemleya 4'ine ra, di Tirkîya de têtewerî-yêka ecêbe est a. Kam çî vano, kam bi çî nîyet qîsey keno, nêyeno zanayîş. Serekomar, serek-wezîr, hetkarêy serekwezîrî, walîy, mudirê polêsan, herkes çîkêke vano. Çî hikûmat çî muxalafet her hete ra bilûrêka çîya, pero dana.

Bi qasoke yeno vînayîş, rayîrberîya AKP ye û serekwezîrî, heme plansazî-yêy xo bi goreyê 2014'ine viraştê. Bi goreyê na plansazî, eke serekwezîr bişikî û destûra binkeyîne bivurno, do bibo serekdewlet û bi goreyê erkêy neweyan, bi goreyê zerrîya xo dewlete îdare bikero. Ke na pêk nêyero do bibo serekomar. Na plansazî do bi ca biyero nêyero, do birreso miradê xo nêrreso nêzanena. Labelê reyna, bi qasoke yeno eysayîş, bi çî awayî beno wa bibo, do hewldayîşê înan bi goreyê na plansazîye bo. Ze ke verînanê înan vato " ke mijare welat (bi nameyê welatî hêze û menfeetîy) bo, çiyêy binîy pereyêy werdî yê.

Serekwezîrî û dewlete, persgiraya Sûrîya zî bi heman hesaban girewte dest. Hêzêy teberînan waştê rayîrberîya Sûrîya bivurnê. AKP ye na waşteke xo rê zey fersendêke dî. Fersend baş eysayê. Hember nê xizmetê xo, do hêzêy teberînan zî persgiraya kurde de hetkarîya ey bikerdayê. Bi na hetkarîye do kurdê Sûrîya zî bamebê helkerdiş. La çî heyf hesabê zerre û teberî yewbinîy nêgirewt. Meselaya Sûrîya di verara serekwezîrî de mende.

Eke na persgira raderg bibo, rewşa AKP ye qet başe nîya. Serra ke ver ra biyero de vîcînayîşêy heremî est ê. Aloziya Sûrîya do bandorêka nebaşê virazo. Serkdewletî hetta serekomarî di talûkeye de ya. No dem demê şaşbî-yîşî yo. Dim ra zî kaşbîyîş est o. Heme kesêy ke niştê qemçîka AKP ye ya, wayîr hesaban ê. Ke hesabîy nêyerê ca do qiyamete werzo. Aqûbet baş nêy-seno. Hesabîy fina ke amebîy pîlan-kerdiş nêşîne. Boyetengî qinetengîye ra ya.

Di na plansazîye de bendêka asê zî Têgêrayîşê Azadîya Şarê Kurdî ya. Bi awayêko ecêb serreyê serekwezîrî dejnena. Eke qedexeyê ser çapemenîye ra nêbê, nika qiyamete rew werîştêbî. Seba ke orte ra biyero wedartiş, gelêke hesabîy amey kerdîş. Serra 2009'ine ra na heta, gelêke ray û raybazêy qilêrinîy amey bikarardiş. Dem bi dem, nê polîtîkayanê xo ra bawer zî bîy. Bi taybetî zî polîtîkayanê aweqnayîşî ra. Cihoka KCK ye zî, a Osloyî zî bi no semed bîy. Labelê nêbe, ze ke hîris serrîyê nêbeno. Bilûre do hema zaf... çîya biceno. 2014 talûkeyî de yo.

Cenîya spor bikero ciwan manena

Cenîyên şaristanî eger wazenê barî weşik û nêweş mekûrê se, wa cenîyên ke dewên koyan de nimûne bigerê. Semedê ke tim hereket kenê barî, weşik û rew bi rew nêweş nêkunê. Zanistîy vanê spor bikerê

Civatî de cayê spora merdiman zaf muhîm o. Goreya zanistîy zî anê ziwan herî tayn lazimo ke merdimê 20-30 deqeyan paya bimeşo. No tewr spor semedê cenîyan daha zî muhîm o û cenî xo tim formî de têpêşenê ke rew pîr nêbê.

Dinyayî de pey cigeyrayişên dem dergan vejyayo meydan ke cenîyên ke spora xo her roj an zî 2 rojan rayê bi hawayê peryodîk kerdê bedenê înan de nêweşey tayn û canê înan daha barî û mezgê înan daha zî jîr o. Tabî semedê cenîyan tenê nê semedê heme merdiman zî spor eynî encamî dano. Ema cenîy semedê ke çewressereya xo ra pey dest bi qilawbîyîşî kena ra lazimo ke daha zaf biewno xo ke qilaw nêbo û her tim xo barî, bi hereket û jîr biverdo.

Cenîyên dewên koyan barîyê

Cenîyên ke her tim herket bikerê ze cenîyên dewên ke koyan de yê, do barî bimanê. Canê înan şenik bo û semedê ke hereket kenê ra zî do nêweşey bi rehetey mekûro canê ay.

Cenîya dewên koyan cuyenê, semedê ke kaşên û kuşên koyan ra şinê çor û çora zî yenê war ra enerjîya xirab di canê înan de himakî nêma-

nenno no zî weşeya ay ser de badora erênî keno.

Cenîyên şaristanî wa spor bikerê

Zanistîy her tim anê ziwan ke lazimo ke herî tayn 20-30 deqe merdimîy rojê de paya bimeşê. Eger nêmeşê canê înan de enerjîya nêweşeyî ke nêhilinay û nêetê teberî beno semedê nêweşeyan û zaferey zî cenî bi

ney enerjîya xirabe rew çilmisyenê û qurmiçî kunê rûyê înan û tewr bi tewr cayên canê înan de nêweşey peyda benêy.

Spor bikerê

Zehmeteya cuyayîşê şaristaney zaf êy. Beno ke sifte karê dewan zaf zehmet bieyso ema, şaristanan de canê merdiman daha talûkeyî de yo û no zî

karê cenîyan daha zî xedar keno. Mêrdeyî goreya cenîyan daha zaf geyrenê ema, zafêya cenîyan betonê şaristanî mîyan ra nêşkenê bivejyê û stresa ke genê canê înan ra weno.

Semedê ke sitresî birzê û werdên ke werdê bihelinê lazimo ke her serê sibayî spor bikerê. No ameyo îspatkerdiş ke cenîya ke spor kena rindek û weşey mîyan de manena. AMED

Qelişê rûyî çira benêy?

Civatî mîyan de zafereya mediman û himakî hemeyê cenîyan wazenê ke rûyê înan û gijikê înan weş bieyso ke wa tim ciwan bê. Ema se beno wa bibo merdimî pîr benêy. Derd û kulên dinyayî medimîy oncênê û no zî beno semedê qurmiçanê rûyan û qilişyayê demen kilmekî benêy. Semedê ney herî tayn bibêy lazim nîyo ka her cenî dermanên zaf buhayan bigê û xorodê wa yê xozayî bikar bîyarê. Çimkî zafereya dermanê hadre alerjî an zî beno semedê nêweşeyên tewr bi tewran.

Cenîy şikyênê keye de bi nebatên xozayî dermanê xo bixoz bivirazê. Goreya zanistên ke nebatê xozayî ser de xebat kerdêy, ney dermanî benê semedê weşeya qurmiçan û çilmisyayîşê rûyan.

Nane û bigireynê û sol berzê awa ey û bi awa ey hewteyê de rayê bisabê rûyê xo. Nane hucreyan keno ferahey sol zî hureynîya hucreyên ke merdê de yê neweyan vejeno meydan.

Şit, engemîn û tikey sol bikerê tê mîyan û biçilqênê. Apeya hewteyê rayê canê xo pey bivileynê. Şit do tim binem tepêşo, engemîn vîtamîn bido sol zî hucreyên newe vejeno. AMED

Aye û jana ay

AYŞE NEWROZ

Min demê xo yê vîyarteyî de awna. Min berê kêyeyê xo yê xani akerd. Min ûca de a dîye. Serreyê aye verê aye de, zey vila çewte bi. Aye şermê xo ra serreyê xo berz nêkerd. Min dê nêewniye. Bi awiranê mayê ez zerê zerrîya xo de nêpêşena.

Ez cemedîyaya. Hobika tewranîye ez girewta. Ez bermaya. Hêşire çimanê min zi min de bermayî. Min virarê fistera hesiranê çimanê xo.

Înan bedenê min, bermayîşê min zî zerreyê zerrîya min germ kerd. Hêdî hêdî vinika hewnê şanî da mi ser. Mi serrê xo şanî ser şemîga berî.

Ez ginaya hewno giran û xorîn ra. A tarîye de kesî ez verê xo de sayî nêkerda û binêlinganê xo de ez nêdîya. Tarîyê asmênî û textê şemuga berî, janê beden û serê zerrîya mi de şahîdo ke, ez çi rewşê de bîya...

Nika ez aye rê senî deyîra raye ra kera?

Nika ez aye bi senî pesndayîşan bîyara bi ziwan?

Aye domantîya min lal kerda.

Amurê merdimîyê ke zerrê sing û

bedenê min de bîy, êy bi nêhekîye destanê min ra gurewtî. Êy pêyeye berê şermî de, zêy pereyanê wurdîyan ca yo afinde de xerc kerdî.

No demo ke hard û asmen domananê welatê bêwayîran rê bî derd û kulan ameyo ziwan. Aye zî, o demo derg û dila de bi pênuşa xo, jan û keserên înan seba berjewendîyanê xo xebetnayî.

Dim nê derd û keseran de Şermê xo nimit. Hêvîya înan pêy berê kêyeyê xani de bêşerm û bêhêya zerrîya xo ya kewteye de germexnayî.

Seba fikîryene aye min rê fersend nêverda. Cila ke a ser ro ronîştete bi, a cila binê paldumanê xo de bi mixenetîye poynê.

Serê demserra hamnanî de, binê tîja rojî de zerreyê zerrîya merdimatîye de, cemed ra zinarî viraştî. Ê zînarî zî, şawênayî rocanê çileyî re.

Sîviganê banî serde darde kerdî. Telte bi telte cemedî serê zerrîya domananê welatê bêwayîri de şikîfî.

Nefs, zêy pirenê dergî yo. Rih û bedenê merdimî nimneno. Bi nefso sivik, terbiyebîyîş, nesîbê merdiman nebo. Merdimî hêçe nêkero. Aye, bi

terbiyebîyîşê nefse xo yê tenikî ra, tepîya, cuya xo şanite ver bi vayê pakayîyê yê zimistanî.

Aye winî zanayêne ke, ez bi na rewşa a ya peyinêna ra zaf zereweş a. Rêyî bêrê zerrîyê zerrîya min de bi-ewniyê ke, ez çi halî de ya?

Her di çimanê min ra hûrînda hêşiranê pakan ra kila adirê şawatî seni pereyena?

Demo ke min serrê xo da ser şemuga berî ser, a dem ra yo ke, ez cuyayê do nêmcetî de ya. Ez, edî nêkewena pey rincanîya xo ya domantîye.

Ez zî, leteyê domananê welatê bêwayîri ya.

Ez, nêşikena binê barê bêşermîye de, riyê merdimatîye de nêmcet bawna. Janê ser şemuga berî, min rê, bes o. Rêça rayîra min ayan û beyan a. A zî, goreyê barê xo yê şermî, gere deynê xo bido.

AZADIYA WELAT
Zozan Basın - Yayın Adına
İmtiyaz Sahibi
Menderes ÖNER
Yazı İşleri Müdürü
İbrahim GÜVENÇ
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Termil Apt. Kat:3 No:9
Kayapınar / DİYARBAKIR
İdare Tel: 0 (412) 251 38 88
Tayın (Weşan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89
Baskı (ÇAP):

Stenbol: Gün Matbaacılık,
Reklam, Film, Basım, Yayın,
Tan. San. Tic. Ltd. Şti.
Telsizler Mevkii Besyol Mah.
Akasya Sok. No: 23/A
Küçükçekmece / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edene: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik, Matbaacılık,
Kağıtçılık Yeni Doğan Mah. 2108
Sok. No:13/A Yüreğir / ADANA
Tel: (0322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Turkuvaz
Dağıtım Pazarlama

Greva zîndananan resa sînore merdî

NAVENDA XEBERAN – AMED

Giroteyên sîyasî yê PKKî û PJAKî roja 12 Îlonî ke sembola Aştîya Dinyayî de dest bi greva veyşaney kerdîy û waştîşê xo bi xalên sereke wina ardîbî zîwan: “Semedê Azadîya Ocalanî şert û mercên ey bêrê weşkerdîş û azadîya ey bêro dayîş û eynî demî de mafê kurdan yê rewa yê azadîyî bêredayîş bîy.

Mengî ra zêfêr o ke giroteyî greva veyşaneyî de yê. Ey rojî ra heta ney rojî zîndanên tewr bi tewr de, giroteyan eşkear kerd ke kewtê greva veyşaneyî ya

merdişî. Û nameyên ke eşrawitê an zî xerberî de, ardê zîwan ke heta ke waştîşê îna meyrê ca do çalakîya xo ra fek vera nêdê.

Zextî zêd bîyê

Greva veyşaneyî ya merdişî, zîndananan her ke şino veng dano ema semedê ke vengê înan bitefîyo ra rayîrberên zîndananan qanûna ke esto binpay kenê û qanûna zîndanî bi xo ronênê û bi kêfîyeta xo romenê.

Her hawayî de giroteyan ser de zext û zordarî romenê. Hetê binî ra zî tikey zîndananan de waştê ke gireroteyên grevî

de bikerê qoxuşêke tenê. No zî yeno vateya îna demê kilmî de bê mecal verdê û bikişê yo.

Wazenê bêveng bikerê

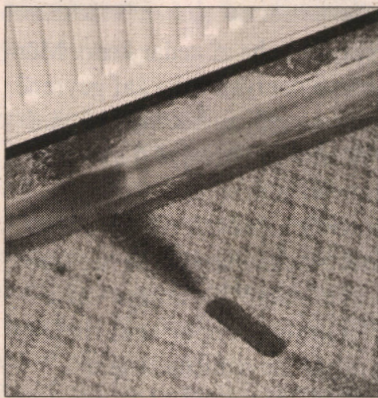
Semedê ke zîndananan ra veng zêd beno rayîrberên zîndananan kefiyeta xo her ke şino zêd kenê. Heta hinî bîyo ke pawitoxê giroteyan ke xebera zîndanî bi medyayî ra par kerda raştê êrîşa bi 10’an qerdîyanan ameya. Qerdîyan û rayîrbera zîndananan zî ze politîka AKPî wazenê ke kes raşteyan mevajo û hemeyê raşteyan wa bin ax bibêy.

Hikûmet keyê ceman qebûl nêkena

Hikûmet bi serrano ke qala ‘akerdişê elewîyan’ kerd ema heme xebatan ra fiyasko vejyabi. Heta no zî bes nêbi, keyê ceman waştke mekero cayê îbadetî û qedexa bikero. Nêverday ke keyê cemî bêro viraştîş û na gam zî Serekê PDAKDkî bi îdiaya keyê cemî qaçax viraştê ra gere kerdêy û dawa domya û taloqê 23 rêbendan yanê çileyê 2013 kerdîy.

Hikûmeta AKP hem dano mixî ro, him zî dano nalî ro. Hetê ra vano ma hetê elewîyan ê, û hetê binî ra zî nêvedano keyê cemî bivi-razyo û wazeno ke heme zextan kurdan û bawerîya înan ser de bi şîd bidê domnayîş.

Zextên polêsan peynî nêvîneno

Colemêrgî de dema protestokerdişê 9 Cîtmengî ya koploya Serekê PKKî Abdullah Ocalanî ke Şamî ra vejya de, ciwanên Colemêrgî û polêsan mîyan de pêrodayîşîy vejyay.

Polêsan leja xo nêgirot û bombeyê gazî eşt heme cayan heta eşt zereyê bonan û şar perîşan kerdîy.

No tawrê polêsan ra şar daha zî tetirxan bi û waştî ke rayîrberî zextên wina keye û gedeyan ser de mekero. Zereyê keye û tebera de hureynîya şopa bombeyan bi çiman yeno vînayîş.

Xozara dûrkewtiş nêweşey ano

Ze heme kesîy zanê ke astim û alerjî nêweşîyên seserrî ra yê. Ameyê zanayîş ke, semedê alerjî hîjyeneya zaf ra yeno. Goreya cigeyrayîşên zanistên Ingilandî kerdî de vejya meydan ke, semedê zafêreya nêweşîyan û yê nînan, semedê ke merdimî xozayî ra dûr kewtê yê.

Goreya rapora Rêxistina Weşeya Dinyayî nêweşên astim û alerjî seyî ra nezdî 20 zaf bîyo û hûmar 300 milyoni ra zafêr o.

Ameyê vatiş ke semedê astimî hîjyeneya zaf ra yeno. Ema bi cigeyrayîşên Dibsitana Tîpa Tropîkal û Temîzey a Londonî no tez ameyo pûçkerdiş û vînayîşê ke cigeyrayîşan dim ra vejyayo de, semedê

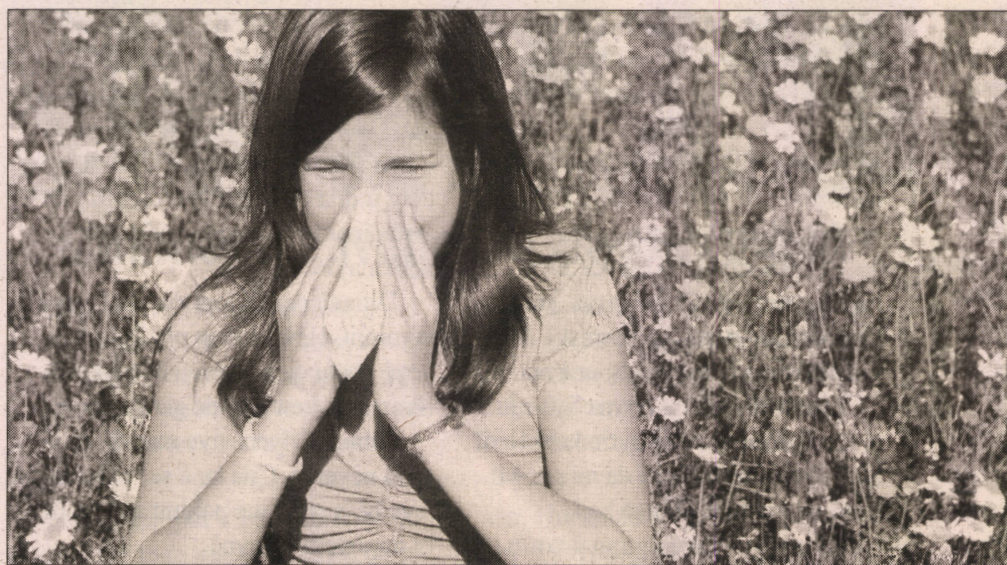
ke merdimî xozayî ra dûr kewtê ra astim û alerjî zaf bîyo.

Goreya cigeyrayîşî şariştanî de mîkroorganîzmayên xozayî ra tikey holîra wedaryayê ra astim vejyeno meydan û alerjî zî eynî semedan ra beno.

Şekir û kolesterol zî eynî yo

Goreya cigeyroxan, semedê zafêreya nêweşîyan merdimî şert û mercên xozayî ra dûr kunê ra nêweşîyên ze şekir û kolesterol zî vejyayê. Semedê ke ney nêweşey holîra wedarê lazimo ke nêweşî demên derg bi xozayî bibêy yew perçe.

Zanistan ard zîwan ke kamcin mîkroorganîzma yî yê nêzanê ema semedê ci zanê.

Perwerdeya rayîrberên herêmî

Semedê ke şar daha zêd beşdarê rayîrbereya herêmî bibêy ra perwerdeheya ke bi mîyangineya Yewiteya Ewropayî û Tirkîya pîya finanse kerdê ya bi nameyê ‘Perwerdeheya Parkerdişê Rayîrbereya Herêmî de Stratejî’ perwerde ame dayene. Otele Dedemanî de no perwe de ame dayene. Beşdaroxan mîyan de endamên meclîsa bajarî ra bigê encamên meclîsa şaredarî û rêverberên sazîyên sîvîlan û şaredar û keyayî zî beşdar bibîy. Armanca perwerdeheyî o bi ke, konseya şarîstani daha zaf weş û hîra gureyê xo bikero ser de xebatîy amey kerdişû mijarî ney sero amey niqaş kerdiş û perwerde qedîya.

Atalay ard zîwan ke, Ocalanî ra azadî çîno!

Dewlet her ke şino goşên xo waştîşên şarî ra geno. Şarê kurd zî vatişê xo de ano zîwan: “Azadîya Ocalanî azadîya kurdan o” ra nîno war. Ema rayîrberên dewletî ra hetkarê Serkewezîrî Beşîr Atalayî ardo zîwan ke rojeva înan de azadîya Ocalanî çîno û dewam

kerdo: “Semedê çaresereya kurdan xebatî domkenêy. Ema serbest verdana Ocalanî rojeva ma de çîno.”

AKP bawerey nêdana

Atalay ney vatişên xo NTV de ardîy zîwan û hina dom kerdo: “Ma gurekarên ke eşrawenê

herêmî zaf titîz weçînenê ke wa bawerey bido şarî ke şar bawerê înan bikero.” Ney ra zî eyseno ke AKPî zî fam kerda ke herêma kurdan de bêwarey mîyan de cuyenê û wazenê ke rewşî nerm bikerê û bawereya şarî ke şikîte apeya bigi.

Kurdan dinyayî de 9 cîtmengî protesto kerd

Kurdên dinyayî semedê destpêka komploya Serekê PKKî Abdullah Ocalanî heme cayên dinyayî de protestoyên xo pêk ardî û dewam kenêy. Çakîy xo de anê ziwan ke heta Ocalan azad bibo çalak bê

Kurdan semedê ke destpêka komploya navnetewî ya Serekê PKKî Abdullah Ocalanî Şamî ra dest pê kerd ra çalakîyên xo yê şermezarkerdişê komployi kerdîy û kenêy. Kurdan dijî koployî her cayan de komplo şermezar kerd û dewlet û kesên ke ney koployî de gîştâ înan esto şermezar û lanet kerd.

Hemeyê protestokerdişên ke kurdan tewr bi tewr cayan de kerdîy de, ame eysayîş ke, hêzên dewletan ewleheya xo bi hawayê berz girotbîy û genêy. No zî dano eysayîş ke, semedê ke dewletên gîştâ înan koployî de estêy û kurdan ra neheqey kerdê ra, tersenê û bi ney hawayî zî neheqeya xo qebûl kenê, ema nêvanê ma neheqey bi kurdan û rayîrberê înan kerdo. Hewna zî bi raybazên ewleheyî tersa xo anê ziwan.

Ewropa de mîtingîy, meşyayîş an zî çalakîyên tewr bi tewran yê verê bal-yozxaneyan de protesto amey kerdiş.

Kurdistanîyî dûkan anêkerdîy

Kudistanî de zî, zafêreya qeza û şaristanan de dûkandaran dûkanê xo semedê koploya Serekê PKKî Abdullah Ocalanî ser de dest pê kerdo ra anêkerdîy. Şarî mîyan de bi hawayê zelal ame vatiş û nirxnayîş ke anêkerdişê dûkanên şaristanû qezayên Kurdistanî de, asta yewiteya kurdan berz biyo mojnenê û kurdîteya kurdan resayo astake herî weş û berz. Kurdan bi çalakîyên şewan yê meşale, bi protestoyani, bi adircifnayaîş, bi mîtin û bi daxûyaneyên komeleyan û komaran koployî protesto kerdîy û kenêy. Zafêreya daxûyanîyan de muhîmeya semedê koployî ser de vîndenê û anê ziwan lazimo ke heme kurdî yewiteya xo daha zî berz bikerê. Hemeyê çalakîy kurdan yê dinyayî de amey kerdiş, şiknayaîşê komloya 9 Cîtmengî û yê ke wazenê ney ra pey bikerê şiknayaîş bi. Dinya nêwazeno ke kurdî azad û serkewte bibêy ra, no komployi hadre kerdê û hewna zî dom keno. Ney semedî ra zî şarê kurd bertekên xo de ardî ziwan ke, lazimo ke kurdîy yewiteya xo daha zî xurt bikerê ke koployên newe yê ke wazenê bikerê destê şerwaştayan de bimano û ze bombe înan berteraf bikero.

Ocalanî ra azadî wazenê

Şarê kurd yê heme dinyayî de bi çalakîy xo yê komloya dinyayî ya, Serekê PKKî Abdullah Ocalanî ser de ardîbîy, de semedê ke Ocalan azad bibo ra slogan û pankartên xo de her tim ardî ziwan û anê. Vatişên xo de ardî vîr û muhîmeya azadîyî ra vatîy ke, heta Ocalan azad nêbo, kurdî azad nêbenê. Hima hima her qisekerdixê waştixê azadîya Ocalanî wazenê û semedê biratî, aşî û arameya dinyayî vengê xo berz kenê. Û veng danê kurdên ka rayîra çewt de yê û rayîrberên dinyayî yê ke kurdan sero sîyaseta gamarine kenêy ke kurdîy mafdar êy û do heqê xo bi lepanê xo bigerê. AMED

Tirkîya berên şerê dinyayî heta peynî akerd

Ehmedê BIRA - AMED

Her hewteyê de yew TBMM ra tezkereyeke dijî kurdan danê ravêrayîş. Hinî eyseno ke, her hewte ze makîneya otomotîk do dijî kurdan biryarên nêweş yê qirkerdiş û asimilasyonî bigê. No hewte zî tezkera Herêma Kurdistanî Federelî meclîsî ra ravêray û raya sifteyino ke 5 rayo ke tezkera Kurdistanî Başûrî yeno dergkerdiş.

Gelo Tirkîya kamî ra xizmet kono belîyo? Tirkîya semedê dijî hêza kurdan û yewiteya înan, gird nêbo ra hewta verî tezkereya Sûrîyeyî vet. No hewte zî tezkereya Herêma Kurdistanî Federel vet. Hewteyeke bîn zî do çiçi bivejyo ra, şar tetirxaneyan xo bi herhawayî mojnenê. No zî şarî keno fikaran mîyan. Bi ney kerdişên xo belî yo ke xizmetê şerê kapîtalîstan kena. Wazena ke şarî daha zî bikero tênganey mîyan.

TBMM de tezkera ke semedê êrişê Kurdistanî Başûrî bikerê bi rayên AKP, MHP û CHPî ame qebûlkerdiş. CHPî tezkera Sûrîyeyî de ray nêdabi

şerî. Ema ya Kurdistan Başûrî de rayên xo da tezkereyî ke hêzên kurdan bêro şikitiş ra da û bi ney hawayî bi sedemê tezkera Kurdistanî Başûrî raya sifteyino 5 rayan serreke bîn zî ame dergkerdiş. Bi ney hawayî heta tarîxa 17 Cîtmenga 2013 do şer bêrokerdiş.

CHP çira di rîyey kena?

Rêza AKP û MHPî bi hawayê

zelal zaf weş belî bi ke dijî kurdan politikayên neyînî romenê. Ema CHP dema ke qise yeno qiseyî mafê kurdan tikey rayan, semedê rayen kurdên Antolî de cuyenê paweno. Ema mesele pêroyîne kurd bo, nêvana no kurd

an zî mazlûm o, eger kiştîş bo, qirkerdiş bo, asimîle bo heme çîyan keno tîmîyan û dijî kurdan îtîfaqa ke yeno kerdişî de cayê xo semedê berjewendîyanê xo yê kesayeti gena. Çimkî îhaleyên ke semedê şerî do bêre kerdişî, eger ray bido îtîfakî, encax bigo, ney ra, hesabên berjewendîyî kena û gunî ser de a zî politikâ kena.

Azadîya Ocalanî ra kampanya îmezeyên wendoxan dest pê kerd

Semedê koploya 9 Cîtmengî de Serekê PKKî Abdullah Ocalanî ser de emayo destpêkerdişî, wendoxên Almanayî ra Yewiteya Xendekarên Kurdistanî îmza arê danê.

Wendoxên Ewropayî kampanya 'Ocalanî ra azadî' de wazenê heme şaristanên Ewropayî de stantan akerê û îmezayan arê bidê. Ciwanan roja sifteyino de 4 hezar îmze arê day. YXKî, Berlîn,

Vîyana, Parîs, Gotingen, Kassel, Mannheim, Munchen, Koln, Dortmund, Bochum, Kaîserautern û daha zaf cayan de xebatên xo yê kampanyayî dom kenêy û wazenê ke hemeyê Ewropayî de bikerê.

Tenê ciwanên kurd nê, yewiteya wendoxên ciwananan yê tewr bi tewr cayên dinyayî de zî beşdarê ney kampanyayî biy. Ciwanê Antîfa-alter-

natîf-otonom, Komelaya Wendoxên Sosyalîst, SDAJ û daha zafêr komarîy paştî day kampanyayî û xebat kenêy. Yeno pawitiş ke hewna daha zêd komele û komarîy paştî bidê kampanya wendoxan ya 'Ocalanî ra azadî' yî. Wendoxî hedefa îmezeyên ke dayê destpêkerdişî de armanca xo ze 200 hezar îmze do arê bidê nawnayê. Heme cayan de, qilasorên îmezeyî destê wen-

doxan de estêy û her cayên ke geyrenê de zî îmze arê danê. YXK ard ziwan ke, kongreya 18'in de ney biryarî girotbîy û na gam zî anê ca. Projeya înan kilm niyo demê derg o, Goreya ke vanê do, tenê xo bi zanîngehan û dibistanan sînor mekerê, heme cayan de zî kampanyayî hîra bikerê û şarî mîyan de zî xebatên xo bikerê û semedê biser bikûrê do şew û roja xo bikerê tîmîyan. BERLİN-ANF

Şiwaneyê meyan bi piyê romana kurd

Şiwanê kurd xulameya zengînan kerd. Ziwanê înan bonder bi û her ziwan mezgê ey de merdimke bi. Dibistanî zaf hes kerdê. Zanayê ke bê wendiş welat rizgar nêbeno. Alfabeya kurdî viratş. Problemên kurdî sero xebat kerd

EHMEDÊ BIRA

Belê dinyayî de tu çî çîno ke hêrs û bawereya merdimî ver de bivindero. Merdim gere nêvejo gureyê min no yo û ez ney gureyî heta peynîya cuyayîşê xo do bikerî. Erebe Şemo şiwane bi û semedê zilm û zordariya tirk vîna ra xo ziwanê kurdî ser û na gam ze piyê romanên kurdan yeno namekediş.

Biraştey zî romana ey ya 'Jiyana Bextewar' de zaf weş eyseno ke cuyayîşêke senî bandor dayo ey ser. Çimkî qirkerdişê kurdên armenî ra bigê heta dek û dolabên ke ma kurdan ser de rêsiyenê heme amey ey ser û nêy semedan ra zî Rûsyayî de bi dil û can xo xo dayo ziwanê kurdî ser. Çimkî ey zanayê ke esasê mafên kurdan girotişî ziwan o û heta ke civat ziwanê xo me-nuşo do azad nêbo û do her tim zil û tadeyan bivîno.

Ereb şemo kam o?

23 Kewçêr 1897 de Qersî de dewa Sûsûzê de ameyo dinya. 21 Gulana 1978 de Êrîvanî de ze piyê romana kurd ameyo binamekerdiş. Malbata ay şêxên êzîdîyan rab î. Dibistana serayetî wendo. 1913 de dema ke 16 serre bi dest bi paleyiney keno.

Rûskî, tirkîya osmankî, yewnankî, armenkî, gurckî, almanckî û azerkî zanayê. Bi waştîşê hikûmeta Sovyetî a lhsak Marogulov, Ermenîstanî de Erebe Şemoyî ra wazeno ke alfabeya kurdî ser de xebatan bikero. Bi tîpên latînî alfabeya kurdî 1928 de qedîna.

Raya sifteyine bi ke pirtûka bi kurdîya latînî bi nameyê 'Xo-xo hînbûna xandina nivisara kurmanckî' çap kerdo. Bi ney teybeteyî zî, raya sifteyin bi ke bi kurdî romaneke amebi nuşto û ney semedî ra zî ze piyê romana kurdî ameyo qebûlkerdiş.

Problemên ziwanê kurdî nuşt

Serra 1931 de mîyanê Qanatê Kurdo û ey de ombazeya ke zaf rind virazyeno. Tîya de dest bi lîtaratura xebatên zanistey keno. Problemên nuştayê kurdî sero xebat keno. Ermenîstanî de çap keno.

Stalîn ey ceza kerd

1937 de Stalîn ey surgun keno. Eşraweno cemserdî Okêrnayî. Heta 1956 o ûca de maneno. Pey merdişê Stalîn o azad beno û yeno Ermenîstanî.

Serra 1966 de romana xo ya tarîxî 'Dimdim' nuşneno. Serra 1967 de Moskovî de romana xo ya bi nameyê 'Riya Bextewar' zî çap keno. Demeke derg Partîya Komînist ya Ermenîstanî de ca geno.

Berhemên ey romanî ke ameyê çapkerdiş

Xulamey û gaveney ra ziwanîy mûsa

Lazimo ke her kurd romanên Erebe Şemoyê şiwane, xulamey û malovaneya zengînan ra û zilm û zordariya cuyayîşê ra çiçi onto bivîno. Merdim dema ke waneno dejiyayîş û problemên kurdan yêneke estêy

Ereb Şemo jan û kesêrên xo yê ke cuyabi romanên xo yê ke nuştê de bi hawayê herikbar û jan û kulên xîyaneta ke kurdan ser û mazlûman ser de her demî de resen kerdo û probelmên civatî ze yê xo vînyo ar ney berheman weşînyo. Şiwanê Kurmancan, Dimdim, Jiyana Bextewar, Hopo, Berbang êy. Hemeyî zî roman êy.

Xulamtey û gaveney ra mûsa

Şemo dewî de şiyê dewarên şarî ver. Dewên ze; Melekanan, Adirbêca-

daha weş vînenê. Her rûpelên romanên ey ra tarîx pijiqyeno. No zî rayîra her ciwanê kurd ke dema xo şinaseno ra zaf lazimo. Bi teybet zî romana ey 'Jiyana Bextewar' bandoreke zaf merdiman ser de keno.

nan, Huruman û Ermenyan de şiwane bi gaveney kerdo. Qijkekeya xo de keyê zengînan de xulamtey kerdo. Eş û janêk zaf qijkekeya xo ra heta pileya xo vînyo.

Dibistanî zaf hes kerdê

Mamosteya ke dibistanî Marûsya alfabeya rûsan dano Erebe Şemo. Tenê bi alfabeya rûsî Erebe Şemo bonderê ziwanê rûsî beno, wend û nuşt. Mamosteyî vînyo ke heqê çîyan ra yeno, jêhatî û jîr o, ey beno dibistanî

Cuyê ey perwerdeya ciwanan o

Cuyayîşê de wa kes nêvejo ke no karî kenî do çiçi ra bibo. Erebe Şemo eger xulamtey nêkerday se ziwanê înan do nêmusayê se belkî Erebe Şemoyê nikayine çînebiyay. Ey semedî ra cuyayîşê Erebe Şemoyî semedê ciwanên kurdan numûneyeke zaf bi perwerde yo. Ney semedî ra zî ciwanî eş û elemênke ameyê ontîşî bizanê do goreya ey xo rêxitina kurdewarey de bi rêk û pêk bikerê.

de qeyd keno. Beno wendekarê herî jîr û jêhatî.

Dema ke şiyê dibistanî zaf qîmet dayê dibistanî û her tim sobeya dibistanî ey cîfnay û tebeşîr û zenbî lazîmîy ke bîy ey temîn kerdê.

Ziwan zanayîş bandorek gird kerd

Dema ke ey keyan de xulamtey kerdê kurmanckî nêzanayê. Erebe mec-bûr medbi ke ziwanê zengînan bimûso û înan ra xizmet bikerdayê. 14-15 serre xo de zaf ziwanan zanay û zanay ke hetê merdiman senî yeno qîsekerdiş û ronîştîş. Tewrên zaf miletan zanayê.

Dema ke şerê rûs û tirk dest pê kerd, lejkerên rûsan hetê dewa înan çadirên xo ronênê. Rûsîy pey hesyenê ke xulamtey kurd esto. Wazenê ke bêro hetê înan ke tercûmaney bikero. Erebe Şemo kuno ordîya rûsî mîyan û dijî tirkan şer keno. Çica pirtûk an zî çîyeke bîn vînyê hemeyan wendê ra asoyê ey zaf hîra bi û zaf zane bi.

Şoresgerên rûsan bandor bi ey kerd

Bar û karê şoresgerên rûsan mîyan de demeke maneno û îna mîyan de înan nêzdî ra şopnayo û vîna yo zafereya îna wendeyê jîr û jêhatî yê. Sosyalîzmî tîya de şinaseno.

Ereb şemo weş fam keno ke, bê wendiş rayîr çîno ke şarê xo raxizmet bikero. Ney ser de serra 1920 de şîno Moskovî û Zanîngeha Lazaryan de 4 ser-ran waneno.

Keyê ey Yêrîvanî de bi

Keyê ey merkeza Yêrîvanî kuçeya Xaçatûr Abovvan bî. Serra 1978 de dema ke 81 serre bi rehmet kerd. Gora ey Yêrîvanî de yo.

Pey merdişê ey hikûmeta Ermenîstanî xelat lîtaretura ke ey sero xebat kerdbi. Bi nameyê Erebe Şemoyî nuştox Weîne Eso xelata ke ame dayîş girot.

Fîlmekîmî Amedî de yo

Amedî de çend serrên peynî de her ke şino fîlman ser de hûrbîyayîş esto. Ze ke ma zanê fîlmîy mezgê mediman roşnî kenêy. Hinî eyseno ke Amed bibo merkezên fîlman

NAVENDA XEBERAN – AMED

Ameda rengîn serrên peynî de warê teya zaf fîlman û kultiran kerd û kena. Na gam zî warêtaya Fîlekîmî kena. Fîlmên Ewropayî Amedî de Galarîya de dana kaykerdiş.

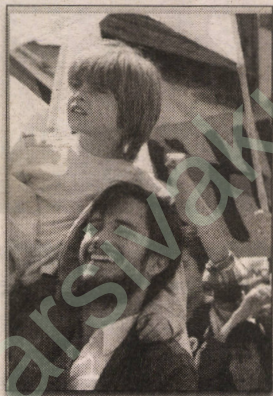
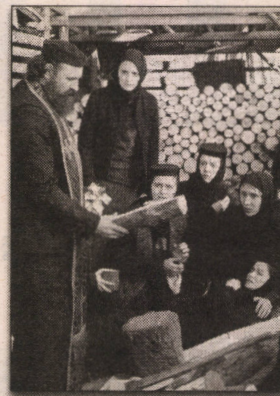
Fîmekîmî bi fîlmên tewr bi tewr mijaran ser de ameyo ontîş tarîxa 19 û 21 Cîtmênî mîyande eywanên sînemayên Galarîya de, do bi dildaranê sînamaheskerdoxan bido seyrkerdiş.

Ney tarîxan mîyan de her roj bi 4 fîlman bivejyo şarî ver û bi temamî do 12 fîlman Fîlekîmî bido temaşekerdiş.

Fîlmên ke do Fîlmekîmî bido temaşekerdiş roja sifteyine goreya dorî winayê; Roja 1; Gedeyî, Pey tepeyan de, Ber, Havana. Roja 2; Ez û tu, No, Dej, Eşq. Roja 3; Eşq, Cenîyeke bîn, Cayê heyalan, Heskerdişê bê şert, do bivejyê şarê sînamaheskerdoxan ver.

Amedî de sînema avera şina

Çend serrên peynî de amedî de bi mîyangineya Çad û Hunera Dicle Firatî beşa sînameyî dest pê kerd û

hetê ney zî şano zî avera şî. No serrî de zî fêkiyên xo da û do bido. Ney semedî ra zî fîlmên ke yenê Amedî

semedê amayîşê tarîxa sînameya Amedî zaf muhîm êy. Beno ke çend serr pey ra Amed bibo merkez.

Gelo Beye Se Bena?

EVDILA QASAN

Nûstox J. Îhsan Esparî pirtûkê xo yê mesela (çîrok) enewa name kerdo; 'Beyi se bena?' Bi na perse persayo, bala wandoxanê xo bi enewa reyde anto, pirtûkê xo serî ra.

Wexto ke kê nameyê pirtûkî ra dim bergê pirtûkî ra hewnenê, sûretê yew cenîye bi cil û berganê xo yê heremî (mintiqayî) asena, rayîr şina yew dês xo dima ra veradayo, pey dêsî de zî sewbîn mêrdimîy tira dimî ra hewnenê, sey ke ya bişopnê, sey ke derheqê aye qal bikê, sey ke pistepist bikerê.

Xora berheme de têna yew mesela esta. Goreyê min şikl û dirûvê mesela, deqanê (metnanê) şanoyî maneno. Hem hetê şewlê dîmenê qereqteran hem zî bareyê (mîjarê) mesela asan (hêsan) şîna dîke (sehne) serî de xo bido kaykerdiş.

Çimkî miyanê mesela de zaf dîmenê deqorî est ê.

Beye bi Serdarî reyde zewic-yaya, xebra merdişê Serdarî dewe miyanî de vila biya.

Dest û polê vistewreyê Beye amey girêdayîş çimkî Beye viya menda ganî ya rê yew çare bivêno.

Çiyêko Hesên Axayî ver bi çarevênayîşî ra beno rewş û halê dewijan o. Miyanê hêşê şarê dewe de persêke diyar bena, bena vitevit, Geloyê Xîntî ra vêşêr, dewicî gelacî kenê vanê; 'Serdar merdo, Beye se bena?'

Peynî de Hesên Axa; 'Beye bi lacê xo yo zewicnaye Bengî reyde mare keno.

La şewa marekerdişî de na raye leşkerîy Bengî û melayê dewe benê, hema dewicîy di miyanê verkewtişê înan de yê, na raye Kerwa Bîlal yeno saxbiyîşê Serdarî mizgîn dano.

Lehengo tewr balkêş Geloyê Xînt o. Dewican peynameyê ey kerdo xînt,

wandoxan hetî de kesêkî bîaqil o. Hewneno çew peynî gelacîya (fesadê, mozirê) derheqê Beye ra nêano, deyax nêkeno şino banêkî ser, wazeno peynîya pistepistanê dewican ê derheqê Beye biyero.

Nûstoxî nêzaneyeya dewican bi şayesekerdişê Hênîyê Derdî reyde nexşnayo.

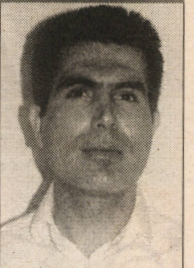
Verê efsaneya ey ameyo ravekerdiş, hênî biyo cayêkî efsûnî. Seba ke vîr û hêşê dewican bi bandûrê olî (dîmî) reyde alewyayo û nêzan ê. Şewan gama hênî hetî ra vêrenê, xewf kenê.

Mesela mesela ra dergêr la romanî ra kilmêr a. Pirtûkêkî Ahmed Muhtar Caf (meseleya Wijdanê) enewayîn est o, wêjenasan miyanê de sey romanî yeno vênayîş.

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesnesnaw@gmail.com

Estanekî û gedeyî

Ziwan, şenikeyî de yeno banderbîyîş û estanekanê kurdî zî na babetî de cayê muhîmî gênî. Gedeyî, estanekan reyde cuyî mûsenî. Çi baş o, çi xirab o, hayîya înan estanekan reyde bena. Raştîya cuyî, teberî ra nê estanekan de bander benî, ziwane xo yo şîrîn vatişê estanekan de mûsenî. Gedeyê ma, çenda ke estanekan bigostarî ziwane xo zî, a hende baş şuxulnenî.

Tena estanekî bivaçî meviyîrî, eke ma ziwane xo denî banderkerdişî se vatişê estanekan ra baştêr çîy çin o. Estanekanê ma de îdyomî, vatişê verênan, tekerlemeyî û pêmendîşî pero piya mîyanê estanekan de ca gênî se ziwane senî baş nêyeno banderkerdiş.

Averşîyîşê ziwani de, havila estanekan nêyeno nîqaşkerdiş. Gedeyî, estanekê ziwane dayika xo de pîl bibî, ziwane xo zaf weş şuxulnenî û qalkerdişê xo de çewt û xeletî nêkenî. Çimkî yew ziwane, çimeyê ziwane de biyero banderbîyîş o wext ziwane herikbarî û livok û şenik beno û estanekî zî na mijarî de hetkarîyê ma benî. Estanekî, xayalê domanan zengîn û rengdar kenî. Çekuyê neweyan denî mûsnayîş û vatişanê pêt û rengdar anî ziwane. Domanî, sayê estanekan ra cisê mêrdiman şinasnenî û ziwane senî weş yeno îfadekerdiş mûsenî.

Estanekî, domanan ra ziwane dayike senî yeno şuxulnayîşî, banderkerdiş, neqş û hemilnayîş û barîyîyê ziwani nawnenê. Ziwani ra havila estanekan ra yew bîni zî, xazînayê çekuyan aver benî. Ziwani de çendê çekuyê kê zaf bibî, ziwane kê zî a hende zî aver şono. Hanik wîyta de estanekî muhîm yew rol kay kenî, hayîya ma wa biba. Timûtîm estanekî ziwani gênî, benî erd û asmîni ra deşt û koyan ra çar-nenî, ziwane hinî geyrayîşî ra, ewnayîşî ra, baldayîşî ra, hêşê xo, mezgê xo û pîzeyê xo mird keno. Hinî ziwane vano; 'estanekê nê şarî tim bibî se, ez caran nêmirrena, eqsî ez her game xo aver finena û ez xo wayîr û verpersîyarê nê şarî vînena.'

Estanekî, neqilkerdiş û tasvîrkerdişê netewîyî û ewrenî de xeyalê gedeyan aver benî û gedeyî, ziwane xo şuxulnayîşî û qabilîyetê xo averşîyîşî de estanekî rayîr nawnenî û rayîrberî kenî.

Estanekî, perwerdeyê gedeyan de banderbîyîşê erjîyayanê komelkîyî de û neqilkerdişê gedeyan de rolê muhîme girotî mildê xo ser. Famkerdiş û vatişî de jîr û zanayîş denî zeynayîş. Ziwano dewlemend, estanekan de limnayeyo. Ziwano herikîyaye, ziwano herikbarî, ziwano rengdar estanekan de ciwîyeno. Gedeyî, çîrê na hende estanekan hes kenî, yeno famkerdiş û neheqî zî nêyî.

Eke gedeyê ma, estanekê ziwane dayike reyde pîl bibî ziwane ma, bêtehmî ra xelîsyeno.

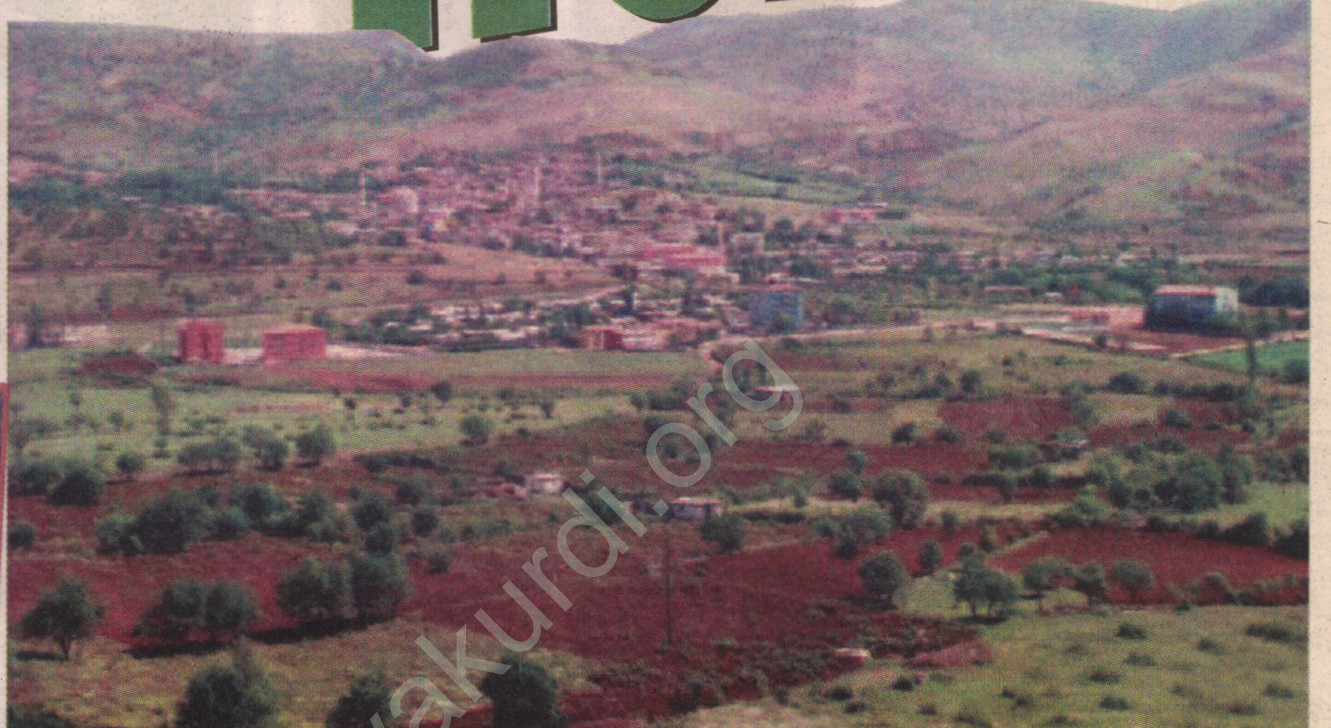
Bi goreyê statîstîkan nufûsê qeza Serra 1970'î ra, heta serra 1990 zaf zêdiyayo. 1990'î ra pey des seran mîyan de nufûs, semedo ke dewî hamey veşnayîş û dewijî teber bîy seyî ra 50

kemîya yo. Nufûsê mîyanê qezayî de 1970 de 4 hezar û 321 bîyo. Serra 1980 de 4 hezar û 426 kesî, serra 1990 de 8 hezar û 48 kesî bîyo. Serra 1997 de zî kemîya yo û bîyo 5 hezar û 997 kesî.

Qeza herî şenik ya Amedî

Hezro verî warê armenîyan amey qirkerdiş. Neolîtîkî ra mendo. Debare citkarey o. Hetê bînî ra zî 1990 de zî dewletî dewîy veşnay û koçkerdiş dewam kerd û keno. Şar zafêrey betal o

Hezro

AVER PAYİZ

Hezro keweno vakurê rojhilatê Amedî û Amedî ra 86 Km dûrî de yo. Behre ra berzîya qeza hezar û 30 mîtro yo. Vakurê qeza de Licê, rojhilat û rojhilatê başurî de Farqîne, rojawanî de Karaze est ê. Laya Zixurî Hezroyî ra vêrena. Mîyanê qeza qina Koyê Girê Haboyî de yo. Başûrê qeza de deşt a û vakurê qeza yî zî koy o. Hezroyî ra girêdaye 24 dew û 36 gomeyî est ê. Humarê taxê Hezroyî şeş ê. Bi goreyê statîstîkanê serra 2010'î nufûsê mîyanê Hezroyî 4 hezar û 554 o û yê dewan zî 12 hezar û 947 o, pêroyê nufûsî zî 17 hezar û 501 kesî yê. Hezro bi goreyê nufûsê xo qezayanê Amedî mîyan de tewr şenikan ra yew o.

Nemeyê herî kan Hataro yo

Goreya qeydên ke estê de, nameyê Hezroyî yê herî kan Hataro yo. Îhtimalêko zaf pîl Hataro armenîkî yo. Di qeydanê Asûrîyan de zî çekûya Hataroyî vêrena. La tay kurdî zî nusenî ke na çekûye kurdîya û vateyê "Hat" û "ro" yî ra virazîyaya. Yanî roj hat o. Wextanê verênan de herema Hezro de, kurd û armenîyî piya ciwîyayî û hetkareya jûbînan kerdê û cuyayîşê xo domnayê.

Qeza de esero tewr muhîm Ûlû Camî ya. Wextê Eyubîyan de seserra 13'î de ameya virastîş. Na camîye mîyanê qeza de girêke ser de awan bîya. Sînoranê qezayî mîyan de xirbê medrese û kilîseyêk zî est ê. Herema Hezroyî de, cayanê tarîxîyan ra yew zî Tercil o. Hezroyî ra 5 km keweno başûrê rojawanê Hezroyo a

ewroyinî. Tercil ewro dewêka şenik ê Hezroyî ya û xirbê kan yê zî estê û bi çiman eysenê. Şerefyanê Bedlîsî di Şerefnameyî de nûseno ke awankarê na mîrîtiye lacê şex Hesenê Zirkî Seyîd Husên o. Di dizikê ey est ê: Dizika Tercilî û Dizika Daryanî. Dêrzînî û Girdikan zî di şaxê Tercil û Atak ê. Mîrê Entax û Tercilî datîzayê yewbînan ê û Entax û Tercilî yew eşire ra yê. Zirkî yê.

Herema Hezroyî de cayê tarîxî Dizika Tercile, Sahabuddû û Turbeyaya Şapûrê. Mîyanê Hezro de zî xirbê qesra Mîrî est a.

Qarê qirkerdişê Armenî zî estê

Herema Hezro de armenî zaf bîy. Di wextê Fermanê Armenîyan de hewt serrîyan ra heta hewtay serrîyê armenîyan hameyê qetilkerdîş. Çîyo ke balkêş o Hezro, Çêrmûg û Şankuşî de di wextê Fermanê Armenîyan de heme armenî kişyayê. La heremê bînî ê Amedî de yê ke kiştîşî ra feletyayê koçber kerdê. Herema Hezro de Newala Xaço û Şikefta Dibûrî cayê qirkerdişê armenîyan ê.

Herema Hezroyî wextê Osmanîyan de, ser Farqîne de bîya. Di Serra 1943 de

Hezro bîyo Şaredariye. Heta Serra 1954'î nehîyeya Farqîne bîyo. Di Serra 1954 de zî bîyo qeza.

Madenê Hezroyî bakîrê

Hereme de çimeyê komir bîrê petrolî, asin û Kukurt est ê. La asin û kukurt hema cayê xo ra nevecîyayê teber. Bigoreyê texmînan Hezro de yew mîlyar û 800 mîlyon ton rezervê lînyîtî est

Neolîtîkî ra mendo

Herema Hezroyî hetê ciwîyayîşê merdiman ra zaf kehen a. Heta demserrên dinyayî ra resana dema kerayineyî. Zaf dewan de nawîsê kereyînî est ê. Wextê neolîtîkî ra nata merdimî na hereme de ciwîyayî. Hema ewro zî şikefta Qable, dewa şikeftan û zaf cayê bînî sey muzeya wextê kerayan a. Sey cîranan (qeza û şaristanan) Hezro zî hetê Hûrî, Med, Pers, Asûrî, Roma, Merwanî, Eyûbî, Selçûkî û Osmanîyan ra bi zor an zî bi kefi zêft bîyo û zaf lejî ey sero amey kediş û resaya ewro.

o. Heta 1992 hereme de di cayî ra lînyît hameyêne vetîş. Lînyîtî ra vêşer Hezro de madenê mermerî zî est ê. Vetişê madenî nîka zî dewam keno.

Debara citkarey û dewijey o

Hezroyijî hetê erdramitişî ra qaydeyê xo aver nêberdê hema zî bi qaydeyanê verênan tégêrenê. Labelê debara şarê mîyanê Hezroyî û yê dewan weyekerdişê heywanan û erdramitişî ser o yo. Citkarî heme çî nêşkenê biramê, debre kemîya. Erdanê awîyan de citêrafane fikî, tarûtur û titûn ramenê û resnenê benê roşenê. Erdanê bejî de zî; xele, mercû, nehey û tewrên bînan tayan yenê ramitiş.

Tay dewê qeza deşte de û tay zî ko de yê. Hemeyê erdanê Hezroyî 419 hezar donim o. Înan ra 229 hezar donim ramitişî rê benê. Hêgayê bejî 216 hezar donim êy. Hêgayê awî 12 hezar û 500 donim, merg 16 hezar û 500 donim, daristan 95 hezar donim û 79 hezar donim zî hêgayên ramitiş tede beno yo.

Reba hewayaya Hezroyî bejî yo. Amnanan germ û ziwa, zimistanan serd û şilîyîn o. bigoreyê dorûverê xo merkezê qeza cayo berz de, ya nê semedî ra şilîye merkezê qeza de hîna zaf a, amnanan hîna honik a, zimistanan zî vewre zêdî varena. Semedê Koyê Hecertûrî ra vayê hetê vakurî nêresenê qeza û nê semedî ra, zimistanê qeza zaf zexm nîyê. Menganê payîz û wisarî de dijne û yê zimistanî de zî vewre varena. Vewre zafane hetê vakur û rojhilatê qeza de kewena. Nê hetê qeza koy o. Deştî de hetê başûrî, vewre erd de zaf nêmanena.

